

Vi misledes til å tro at det vi skaffer oss selv i kraft av vår fortreffelighet er bedre enn det vi får, som blir oss til del. Det kan være nyttig å minnes om at ordene *gratis*, *nåde* og *skjønnhet* har samme opprinnelse.

Intervjuet: Johannes-Maria av Korset (Per Størksen)

Må Kristi fred forstyrre dere!

– Mitt prinsipielle standpunkt for å si ja til et intervju bygger faktisk litt på Hippokrates-eden som jeg avla i 1966 i Paris: «I respektfull takknemlighet til mine lærere vil jeg gi videre til deres barn det jeg har mottatt av deres foreldre.» Jeg har fått lære så mye vakkert og sterkt at det er en glede og et privilegium å forsøke å dele noe av det med andre.

Vi har utvekslet premisser elektronisk i forkant. Rammene er tiden mellom frokost og middagsbønnen. Jeg har lest meg opp på karmelitter og klosterliv, nok til å forstå at jeg lite forstår. Der starter reisen, urolig. Skåne er flatt og uten særlige kjennetegn. Den beryktede østersjøtåken har opphevet himmelretningene og døgnfornemmelsen, leiebilen har rare funksjonsknapper på ulogiske steder. Et øyeblikk kjenner jeg meg hensatt til Henning Mankells usikrede romanunivers. Halvannen time bak ligger Kastrup, betryggende opplyst og hemningsløst sminket til julehandel. Forut, i det tilsynelatende ingenting, skal det ligge et kloster. Dit har jeg invitert meg selv til en samtale om De Store Spørsmål – og noen litt mindre. Uten forvarsel kjører jeg plutselig inn i en gotisk buegang av løvtrær som møtes høyt oppe over den smale veien, nesten absurd symmetrisk, en gyllen portal. Bare det store korset utenfor skiller klosteret fra et velstelt småbruk, samt at mannen som kommer ut og hilser blidt velkommen er iført brun munkekappe og sandaler. Jeg hadde lurt på det med fottoyet. En reform i 1568 splittet karmelittordenen i *skodde* og *uskodde*. Brødrene i Norraby tilhører de uskodde karmelittene. Men altså sandaler. Og sokker. Den alminnelige fornuften i dette virker beroligende.

– Den alleen! Et gavmildt innfall av Skaperen eller rett og slett svensk ordenssans?

– Det er vel litt av begge. De er veldig stolte av alleen sin her i Norraby. En hel uke går med til å vedlikeholde den hvert år. Jeg synes den er fantastisk selv.

Meningen med livet

Psykiater og overlege Per Størksen opplevde å bli kallet til det livet han nå lever, som Johannes-Maria av Korset, karmelittmunk og prest i den katolske kirke. Han brøt opp fra en tilværelse i Oslo med familie og det de fleste vil oppfatte som en meningsfylt jobb blant de utsatte og utstøtte i samfunnet, rusmisbrukere og psykisk skadede ungdommer. Det er ti år siden. 6. januar 2002 avsa han de høytidelige, evige løftene om å leve i fattigdom, kyskhed og lydighet.

– For å skape en felles himmel over dette intervjuet innledningsvis: Hva er det du har lært som også lar seg formidle til oss som står utenfor din egen krets av troende?

– Det viktigste for meg som prest er å minne om at Kristus sa at han kom til verden «for å forkynne det glade budskapet for de fattige» – og å hjelpe mennesker til å vite at Gud elsker hver enkelt av oss, uten forbehold eller unntak. Kirken blir av mange – dessverre ikke uten grunn – oppfattet som fordømmende og straffende. Glede og kjærlighet er nøkkellord i det kristne budskapet, ikke forbudene. Klosterlivet har også lært meg mer om å ta imot, om den intense gleden ved å få og om betydningen av å takke. Det er vanskelig for mennesker i vårt samfunn å ta imot, fordi det gir assosiasjoner til avhengighet, en kontrast til idealet om selvrealisering gjennom å skaffe seg mest mulig. Der har vi mye å lære av de som faktisk er avhengige.

– Men er ikke dette tanker du også gjorde deg i arbeidet ditt som lege? Mange som leser dette vil spørre seg hvorfor nettopp du – med din empati og solidaritet med de svakeste – valgte deg vekk fra legegjerningen?

– Jeg synes mitt gudbarn i Frankrike har formulert det beste svaret på det. Da jeg forkynte beslutningen om å gå i kloster, var hans fars, min brors, første reaksjon at «i klosteret gjør man jo ingen nytte for seg». Til det sa min unge nevø: «Men far, da tror du jo ikke på bønnens kraft.»

Om man tror det er meningsløst å be, da er klosterlivet meningsløst. I solidaritet med alle som lider, går munk og nonne inn for å vie sitt liv til å be for dem. Essensen i arbeidet som praktiserende lege gjenfinner jeg i min virksomhet som prest, ikke minst i det sjelesørgende arbeidet.

Karmel betyr *hage*. Utgangspunktet for ordenen var et titalls eremitter, sannsynligvis korsfarere, som bosatte seg på Karmelberget «ved profeten Elias' kilde» på slutten av 1100-tallet. I 1209 fikk de en egen ordensregel (formula vitae) av patriarken av Jerusalem, den hellige Albertus. Der legges det særlig vekt på den uavlatelige bønningen.

– Ber du virkelig hele tiden? Hvordan er det mulig? Og – et håpløst, men uunngåelig spørsmål – hvordan kan du vite om det virker?

– Først synes bønn å være noe man gjør, presterer, ville nok noen si. Så blir bønningen i stigende grad noe man får. Og gradvis blir bønningen noe man er. Vi vet at bønn virker, fordi Kristus sa det. Jeg vil gå så langt som til å si at hvis jeg var til hjelp for noen da jeg var psykiater, så er jeg til større hjelp nå. Det er ikke min jobb å måle effekt. Noe av den samme grunnholdningen til effektmål hadde jeg for øvrig allerede som lege på Ullevål. Hvis vi greide å gi en ung rusmisbruker litt bedre selvfølelse, syntes jeg det var et godt resultat. Det var viktigere at de opplevde at noen brydde seg om dem, at de følte seg elsket, enn at de ble helt stoffrie.

«Kvinnan bakom alt»

Ofte er det slik innen karmelittordenen at søstrene, som er langt flere enn brødrene, etablerer seg på et nytt sted eller i et nytt land. Deretter forsøker de å få brødrene til å følge etter. «Ibland lyckas det, ibland icke.» Karmelittnonnene i Glumslöv, som hadde kommet til Sverige fra Belgia på 1950-tallet, lyktes altså. Et lite småbruk i nærheten var til salgs, og i mai 1967 kom de første belgiske brødrene. I tilknytning til selve klosteret ble det etter hvert oppført

Johannes-Maria av Korset (Per Størksen)

Født 1941 i Frankrike

- Medisinsk embedseksamen, Paris 1966
- Spesialist i psykiatri, Oslo 1974
- Arbeidet ved Blakstad sykehus, Emma Hjorts Hjem og Ullevål sykehus
- Overlege ved psykiatrisk ungdomsteam, Ullevål sykehus 1987–97
- Trådte inn i karmelittbrødrenes kloster i Norraby, Sverige 1997
- Teologistudier ved Institut d'Études Théologiques, Brussel 1999–2002
- Presteviet i St. Josefs Karmel, Hillerød i Danmark 2002

Foto Bjørn Lindgren/SCANPIX Sverige

et gjestehus, Karmelgården, der de som vil kan tilbringe noen dager og delta i klosterlivet. Tre av de opprinnelige brødrene er fortsatt i Norrabyklosteret, i tillegg til tre andre samt en såkalt postulant.

– Kan du beskrive den religiøse reiseruten din?

– Allerede i tenårene tenkte jeg på å bli prest. Så kom en periode da jeg avviste Gud fordi jeg opplevde at Han ikke støttet meg i alt jeg ville. I forbindelse med arbeidet mitt på Emma Hjorths Hjem kom jeg i kontakt med Mariahuset, et livsfellesskap der psykisk utviklingshemmede lever sammen med funksjonsfriske i en religiøs kontekst. Faglig sett var det et møte med en helt annen tilnærming til avvik og normalitet. Men det var også et religiøst møte. En kveld ble jeg bedt for. Jeg var rystet. Det ble vendepunktet.

Mariahuset ble grunnlagt i 1975 av Bodil Sødal og Wera Sæther, som også skulle bli Johannes-Marias katolske fadder. Hun bor ikke der lenger, men Mariahuset eksisterer fortsatt med samme idégrunnlag: «Hvert enkelt menneske, med synlig eller usynlig funksjonshemming, har en enestående, mysteriøs og guddommelig verdi.» Wera Sæther leter litt etter det rette ordet når jeg spør henne om Per Størksens rolle i Mariahuset.

– Disponibilitet, sier hun. – Per Størksen stilte sine ressurser uforbeholdent til disposisjon, både praktisk og når vi trengte hans legefaglige kompetanse og autoritet. Han hadde en vidunderlig evne til å krysse legepasient-grensen. Dessuten er han utrolig god til å snekre! (I etterkant av intervjuet kommer det frem at hans klosterbrødre har gitt ham tilnavnet «Broder Katastrof»! Det er ham de tilkaller når sluket er tett, kranen lekker, skriveren slår seg vrang)

Møtet mellom Per Størksen og karmelittene i Norraby fant sted i 1997. Det var kjærlighet ved første blick.

– Jeg hadde først tatt kontakt med dominikanerne, men de ville ikke ha meg. Provinsialprien i Paris sa at han så hos meg et

kall til et mer kontemplativt liv. Derfor oppsøkte jeg den kloke karmelittpresten Wilfrid Stinissen her i Sverige. Etter bare noen timer ble det klart for meg at det var hit jeg skulle: stillheten, enkelheten, inderligheten, bønnens uttrykksformer. På et ubevisst plan var det også noe som var mye sterkere. Kristus ønsket at jeg skulle tre inn i Vår Frue av Berget Karmels Orden som har hans Mor Maria som sin spesielle beskytterinne. Han visste at jeg trengte et spesielt forhold til henne.

Fattig for himmelrikets skyld

– Ved å tre inn i klosteret har du valgt et liv i relativ fattigdom. Hvordan tenker du om fordeling av goder i et større perspektiv?

– Det er ulike former for fattigdom. Den største gruppen er de som andre mennesker har gjort fattige ved å ta noe fra dem eller ved å ikke dele med dem av sitt eget. Den andre gruppen er de som på en måte er født fattige, med et intellektuelt handikap. Og så er det den tredje gruppen, som jeg selv tilhører, som har valgt å leve fattig for himmelrikets skyld i et forsøk på å følge Kristi eksempel som uttrykk for solidaritet med alle verdens fattige. Vi sier ikke at alle eier alt, men at ingen eier noe. Ta for eksempel den norske selvforståelsen som oljeproduserende nasjon. Menneskene produserer jo ikke olje, de henter den. Vi forvalter naturens ressurser som skal deles blant alle. Jeg var i Israel for få år siden. Der kjemper man blant annet om tilgangen til vann. Israelerne fylte sine svømmebasseng mens palestinerne i nabolaget knapt hadde til drikkevann i en tønne. Det er en tragedie at staten Israel i stedet for å vitne om Guds kjærlighet gjør det samme som alle andre land og vitner om menneskenes egoisme. Min drøm er at det skal finnes nasjoner – hvorfor ikke Norge? – som gjør seg fattige for himmelrikets skyld.

– Men er det mulig?

– Jeg tror fullt og fast at menneskeheten en dag skal bli ett. Veien til fred går gjennom å hjelpe de fattigste. Kirken selv

har gjort fremskritt hver gang den har vist solidaritet med de fattige. Jeg ser mange tegn som fyller meg med optimisme. Solidariteten i verden er økende.

– Du sa noe innledningsvis om å lære av de svake...

– Det er blant de gale, fattige og utstøtte vi finner vår tids profeter. I kraft av sin eksistens roper de ut om urett og misforhold og minner oss samtidig om vår egen avhengighet. Profetene har til alle tider spilt en revolusjonær rolle. De skaker vår virkelighetsoppfatning og uroer tingenes skjøre orden. «Må Kristi fred forstyrre dere til evig tid,» sa Jean Vanier, grunnleggeren av livsfellesskapet l'Arche som dannet modell for Mariahuset.

Myrra, aloe och kassia

Tre timer uten pause på rettryggede stoler, ansikt til ansikt over et bord. Han stiller med mengdetrening i disiplin og tålmodighet, selv har jeg helt glemt tiden. Så spør han om jeg vil være med til middagsbønnen. Psykiateren og sjelesørgeren fanger opp min uuttalte tvil.

– Hvis du har lyst. Du kan sitte bak her og delta eller bare være til stede. Ikke la deg stresse av at vi reiser og setter oss og sånt. Jeg har lagt frem tekstene, slik at du kan følge med.

Brødrene synger i kapellet som en gang var en stall: «Av myrra, aloe och kassia doftar dina kläder. Från elfenbenspalats glädjer dig strängaspel.»

Elisabeth Swensen
elswense@online.no
Tidsskriftet